

Møtesteder og pardannelse¹

Tone Schou Wetlesen

Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

Universitetet i Oslo

Artikkelen tar utgangspunkt i at steder og anledninger til å treffe en partner endrer seg gjennom modernisering. Hva betyr det for partnervalg og samlivskvalitet at møtestedene endrer karakter? Spørsmålet belyses gjennom eksempler fra livshistoriene til kvinner i Norge som etablerte samliv på 1960- og 70-tallet. Fortellingene tyder på at de som traff ektefellen blant naboer eller skolekamerater på hjemstedet hadde varige og gode parforhold, mens kvinner som hadde flyttet ut og traff mannen sin i et offentlig byrom, forteller om store utfordringer i samlivet. Møtesteder og samlivskvalitet diskuteres i lys av teori om stedsforankring, sosiale fellesskap og sosialpsykologiske perspektiver på homogami.

Nøkkelord: pardannelse, møtested, oppvekstmiljø, samlivskvalitet, skilsmisse, livshistorier

Innledning

Modernisering endrer samfunnet på måter som kan være tilsiktet eller utiliktet. En heller utiliktet konsekvens er at stedene eller arenaene der unge møtes og innleder parforhold endrer seg. Møtestedet kan være fysisk avgrensbart eller det kan dreie seg om sted i overført betydning som en kontaktannonse eller et nettsted. De senere års nettdating er et tydelig eksempel på at makesøking påvirkes av samfunnsutviklingen. Hva betyr det for partnervalg og samlivskvalitet at stedene for pardannelse endrer seg? Det dreier seg om å forstå mer av hvilke føringer samfunnsutviklingen legger på makesøkingen og dermed på en vesentlig side ved kjærlighetens vilkår. Steder og anledninger til

å møte en partner er et tema det har vært forsket lite på. Den ellers omfangsrike litteraturen om parforhold tar som regel utgangspunkt i at paret er etablert gjennom giftermål eller samboerskap og forholdets tidlige historie blir sjelden belyst.

Artikkelen gir eksempler på møtesteder blant kvinner i Norge som traff sin partner på 1960- og 70-tallet. På grunnlag av livshistorieintervju beskriver den møtestedenes sosiale og materielle kjennetegn. Parforholdets videre utvikling skisseres fra kvinnens ståsted. Min tilnærming er inspirert av tradisjonen fra C.W. Mills som ble aktualisert gjennom den biografiske vendingen i samfunnsforskningen på 1990-tallet. Tilnærmingen tar sikte på å øke forståelsen for hvordan større hendelser eller endringsprosesser på samfunnsnivå reflekteres i enkeltpersoners liv.

En livshistorisk tilnærming kan få fram faktiske opplysninger om møtested, samlivsform og varighet, men datamaterialet er naturligvis ikke representativt i statistisk forstand. Metoden som er benyttet i denne studien innebærer intensiv kontakt med relativt få personer ansikt til ansikt over flere timer. Tilnærmingens potensial ligger først og fremst i å få fram sammenhengende fortellinger om livshendelser og opplevelser forbundet med disse som kan bidra til en utdypet forståelse av den enkeltes situasjon og av utvalget som helhet.

Tradisjonelt har pardannelse sprunget ut av en lokal sammenheng der partene vokste opp, som i nabolaget, på skolen, i ungdomslaget, gjennom en offentlig dansetilstelning eller en privat sammenkomst (Bozon & Heran 1989). Den sosiale settingen var oversiktlig, mange kjente hverandre og traff man en man ikke visste noe videre om, var det bekjente som kunne bidra med informasjon og vurderinger. Med samfunnets modernisering har arenaene for pardannelse til dels skiftet karakter og blitt mer komplekse. Unge søker seg til byer og tettsteder for utdanning og arbeid. De kan treffe en partner blant arbeidskollegaer eller medstudenter eller i en privat sammenheng. Men parforhold kan også innledes på en arena som er lite forutsigbar sosialt sett, som på en kafé, en restaurant, et diskotek eller under en reise.

I en artikkel om partnervalg i senmoderniteten hevder Granrusten (1996) at valg unge tar om utdanning eller fritidsaktivitet fører dem til arenaer der de kan møte en likesinnet partner. Han konkluderer med at like barn leker best, og at de leker på samme arena. Granrusten har et viktig poeng, men konklusjonen er neppe uttømmende for den variasjon i møtesteder som forekom for 50–60 år siden eller i dag. Hvilke arenaer dreier det seg om? Hvem har

adgang, og hvor gode er utsiktene for å finne fram til en likesinnet? Som analyseredskap benyttes sosiologiske og sosialpsykologiske perspektiver. I artikkelenes første del legges et teoretisk grunnlag for andre del som omhandler kvinnenes beretninger. Artikkelen avsluttes med en diskusjon av resultatene blant annet med henblikk på relevans for makesøking og pardannelse i dagens samfunn.

Tidligere forskning om parforhold

Sosiologisk forskning om parforhold rommer ulike tradisjoner. En omfangsrik demografisk tradisjon er hovedsakelig beskrivende og kvantitativt orientert. En annen kvalitativ tradisjon er ofte mer teoretisk og har gjerne et kjønnskritisk perspektiv med vekt på makt, dominans og vold i nære relasjoner (Cheal 1991, Jonasdottir 2014, Bjørnholt 2014).

Den demografiske tradisjonen fanger opp endringer over tid som kan komme til nytte i samfunnsplanleggingen, som trender i samlivsmønstre og samlivsbrudd (Noack 2004, Lyngstad 2007). Demografisk forskning gjør det mulig å sammenligne utviklingen mellom land og regioner (Blossfeld & Timm 2003, Birkelund & Heldal 2003). Tilnærmingen har sin begrensning når det gjelder sensitive spørsmål som angår valg av partner eller opplevelse av parforholdet. Slike tema krever kvalitativt orienterte metoder rettet mot den enkeltes eller parets erfaringer, opplevelser og virkelighetsforståelse.

Forskning om partnersøk og pardannelse har vært tilbøyelig til å låne tankemønstre fra samfunnsøkonomi. Individer forholder seg til et marked – ekteskapsmarkedet eller kjønnsmarkedet – og søker en partner som gir best mulig utbytte i forhold til hva man selv kan tilby. Kvinnen antas å bytte fysisk attraktivitet mot mannens sosiale status til tross for ideologien om at det er følelsene alene som rår i den romantiske kjærlighetens tid (Holter 1989: 249). Teorien om instrumentell og strategisk makesøking kan relateres til tidligere tiders praksis da velstående foreldre søkte en ektefelle til sønn eller datter fra en familie med passende posisjon eller status. I moderne samfunn foregår mye av makesøkingen i det offentlige rom, noe som ifølge Holter medfører offentlighetens ”erotisering”. Urbane møtesteder for konsum og underholdning dukker opp, og velstandsøkningen bidrar til at flere kan benytte seg av tilbudene.

Sosiologen Eva Illouz (2013) hevder at kjærligheten kommersialiseres når partene møter hverandre og ”dater” i sosiale kontekster der man kommer som

forbrukere. Illouz foreslår å erstatte markedsbegrepet med betegnelsen *seksuelt felt* der deltakerne stiller med ulike ressurser i konkurransen om en fordelaktig plassering i feltet. Hun hevder at den konkurransedrevne kapitalistiske økonomi med offensiv markedsføring legger sterke føringer på pardannelse og kjærlighet. Illouz påpeker at pardannelse i stigende grad skjer i en kontekst løsrevet fra sosiale nettverks medvirkning og innflytelse. Tendensen forsterkes gjennom møtekanaler på internett som tilbyr kontakt uavhengig av sted eller tilknytning til et sosialt miljø. Gjennom nettkontakt kan man få mye informasjon om en potensiell partner og med informasjonstilgangen blir søkeprosessen rasjonalisert og intellektualisert.

Bozon og Heran (1989, 2006) har dokumentert hvordan møtestedene i Frankrike har endret seg i perioden 1914–1998. De mest slående endringene ble registrert etter 1960- og 70-tallet da møter på diskotek og barer økte mens møter gjennom naboskap gikk sterkt tilbake. Forskerne fant dessuten sosiale forskjeller når det gjaldt møtested. Møter på en offentlig dansetilstelning var mest vanlig blant arbeidere og bønder, mens det blant høyere sosiale lag var mer vanlig å møte partneren i en privat sammenheng. En lignende observasjon ble gjort i en kvalitativ studie med eksempler fra urban middelklasse i Norge. Uten å gå nærmere inn på stedet eller anledningen blir det opplyst at partene hadde truffet hverandre gjennom venner (Thagaard 2005).

Teori om sosiale fellesskap

Teorien til Ferdinand Tönnies (1887/2005) om *Gemeinschaft* og *Gesellschaft* griper noen vesentlige kjennetegn ved møtesteder og stedenes lokalisering. Tönnies teori kan leses som et bidrag til å forstå hva det er som binder folk sammen på et ytre så vel som på et indre plan. I samfunn preget av *Gemeinschaft* bindes medlemmene sammen gjennom fellesskap som er forankret i stedstilhørighet, tilhørighet til slekt eller til opplevelsen av et åndelig eller mentalt fellesskap. Et typisk eksempel på *Gemeinschaft* er et tradisjonelt bygdesamfunn eller en småby der de fleste er født og vokst opp på stedet, de fleste kjenner hverandre, mange er i slekt, og mange har tett kontakt. Flere av kvinnene som deltok i denne studien kom fra steder i distrikts-Norge med slike kjennetegn.

Samfunnets modernisering innebærer at tradisjonelle fellesskap gjennom stedsforankring og slektenskap svekkes. I stigende utstrekning tjener upersonlige

kontrakter og formaliserte avtaler som bindeledd mellom individer og grupper, og samfunnet får mer preg av *Gesellschaft*. Dette gjelder også normer og praksiser rundt pardannelse som når en samboerkontrakt erstatter en høytidelig vielsesseremoni. At to slekter bindes sammen gjennom paret nedtones med den følge at forholdet individualiseres.

Det mentale eller åndelige fellesskapet i teorien til Tönnies peker over mot det som i sosialpsykologien gjerne omtales som indre homogami. Et åndelig fellesskap er i prinsippet ubundet av tid og sted og kan inkludere døde personer. Det kan dreie seg om opplevd sjelevennskap. Sjelevenner kan identifisere seg med hverandres tanker, livsfølelse, uttrykksmåte og livsorientering. Metaforisk kan man si at sjelevenner sender på samme kanal eller at deres indre kompass er innstilt på samme retning. En sterk opplevelse av samstemthet kan formidles i utsagn om å ha funnet en sjelevenn i partneren.

I artikkelen diskuterer jeg stedsforankringens betydning for parforholdet. Jeg tar utgangspunkt i at stedet en kommer fra kan være identitetsdannende (Dale og Berg 2013). Hos noen kan for eksempel stedsnavnet være identisk med etternavnet og forsterke identifikasjonen. Stedets topografiske særpreg med åser, fjell, sjø eller skog, med kulturlandskap og annen vegetasjonen og med dyreliv, kan ha risset seg inn i sinnet over tid og skapt identifikasjon. Jeg argumenterer for at det å komme fra samme sted, kan gjøre parforholdet robust og styrke partenes følelse av samhörighet. Paret vil kunne dele gleden over stedets særpregede natur, og høre en kjær dialekt i partnerens stemme. Om paret bosetter seg på hjemstedet, vil de kunne ha familie på begge sider i besøksavstand og i tillegg ha venner og bekjente i nærheten. At paret har støtte i et sosialt nettverk anses for å være en betydelig ressurs spesielt i den tidlige fasen av samlivet (Tryti 2011, Widmer 2005). Stedsfellesskapet kan gjøre at partene føler seg forpliktet overfor verdier og normer som står sterkt i lokalsamfunnet og gi paret en felles verdiforankring.

Homogami som sosialpsykologisk perspektiv

Likhet (homogami) så vel som forskjell (heterogami) er blitt trukket fram som gunstig ved pardannelse. Demografiske bidrag legger som regel ytre kjennetegn til grunn for vurderingen av homogami som bosted, sosio-økonomisk bakgrunn og etnisitet, foruten partenes utdanning og yrke. Forhold som ytre sett er homogame, har vist seg mer stabile over tid, mens parforhold på tvers av

klaseskiller og etnisitet kan motvirke ulikhet og bidra positivt til sosial integrasjon (Schwartz 2013).

Likhet i attraktivitet der utseende tillegges stor vekt, har også fått mye oppmerksomhet. Flere studier finner likhet med henblikk på hvor attraktiv en person vurderer seg selv sammenlignet med hvordan hun/han vurderer partnerens attraktivitet. Par som vurderer hverandre som omtrent like attraktive, har vist seg mer stabile enn par med ulike vurderinger (Murstein 1986).

Indre homogami relateres til personlige egenskaper så vel som til verdier, holdninger og interesser. Personlige egenskaper kan være temperament, innadvendthet versus utadvendthet og åpenhet versus reservasjon overfor ny kunnskap og erfaring. Om partene ligner hverandre langs slike kriterier, kan de lettere forstå hverandres væremåter og opplevelser. På den andre side kan ulikhet berike forholdet når partene utfyller hverandre og lærer av hverandre.

En dimensjon som har fått mye oppmerksomhet i senere år, handler om partenes tilknytningsstil i voksen alder. Tilknytningsstil beror på hvordan personen opplever det å stå nær eller være i avhengighetsforhold til andre mennesker, noe som antas å reflektere tilknytning til omsorgspersoner i tidlig barndom. Studier tyder på at det er vanlig å velge en partner som har en tilknytningsstil som ligner på ens egen (Harvey & Wenzel 2006). Her kan det trekkes en parallell til Stein Bråten's teori om kommunikasjon og samspill som innebærer en tilbøyelighet til å gjenskape samspillsmønstre fra tidlig barndom (Bråten 1998, 2007).

Fra en sosiologisk synsvinkel er det nærliggende å undersøke indre homogami med hensyn til verdier, holdninger og interesser. I den vestlige kulturkrets hevdes det at intime relasjoner utvikler seg i spenningsforholdet mellom verdien av frihet på den ene siden og behovet for avhengighet på den andre siden (Tryti 2011 s. 50–57). Om begge parter lykkes i å finne et balansepunkt som ivaretar både frihet og gjensidig avhengighet, har parforholdet gode utsikter. Hvis derimot den ene søker frihet og mye tid for seg selv mens den andre ønsker mer samvær med partneren, kan forholdet bli konfliktfylt.

Metode

Artikkelen bygger som nevnt på livshistorieintervju. I det opprinnelige prosjektet deltok 25 kvinner født 1938–1953. Prosjektet tok sikte på å belyse

barns situasjon i Norge under andre verdenskrig og i den første etterkrigsperioden og undersøke om krigshendelser hadde hatt konsekvenser for det videre livsløp. Utvalget dekket et variert spekter av krigsbakgrunn, og jeg kom i kontakt med kvinner fra alle landsdeler. Det ble lagt vekt på at de som var født etter krigen hadde lignende sosioøkonomisk og geografisk bakgrunn som de som var født like før eller under krigen. Det ble gjort i alt ca. fire timers individuelle intervju samtaler fordelt på to møter. Samtalene var delvis strukturert med særlig vekt på krigsårene for de eldste. Videre ble det lagt vekt på å belyse overganger i livsløpet som utdanning og yrkesaktivitet, pardannelse, samliv og samlivsbrudd. Innenfor disse rammene ble deltakerne oppfordret til å snakke mest mulig fritt om sine levde erfaringer. Det ble gjort opptak av samtaler som ble skrevet ut i sin helhet.

Arbeidet med livshistoriene ledet meg til å se nærmere på parforhold og hvordan forholdene ble innledet. Mønsteret jeg fant etter å ha lest intervjuene ”på tvers” overrasket meg og fikk meg til å reflektere over møtestedenes betydning. Om informantene har gjort seg noen tanker om dette spørsmålet, fremgår ikke av intervjuutskriftene.

Blant de 25 som deltok i den opprinnelige studien har jeg inkludert 19 med bakgrunn fra primærnærings, arbeiderklasse eller lavere middelklasse. Det er følgelig kvinner fra høyere sosiale lag som er valgt bort. Grunnen til det er at møtesteder som tidligere påpekt varierer med sosial bakgrunn, og at jeg i denne delstudien ønsket å utforske arenaer som i liten grad er valgt på bakgrunn av spesielle interesser eller kvalifikasjoner. Fremstillingen er anonymisert, blant annet ved at de intervjuedes navn er endret.

Fortellinger om møter og parforhold

Møtestedene som forekommer i fortellingene er stort sett offentlige og bærer i liten grad preg av kunnskapssamfunnet. Likevel skiller de seg fra hverandre når vi tar utgangspunkt i hvor den enkelte bodde da hun traff sin tilkommende.

Skillet går mellom steder som var lokalisert på hjemstedet der kvinnen vokste opp og steder som ble besøkt etter at kvinnen hadde flyttet ut. Eksempelene som viser første gangs etablering, er valgt med sikte på å illustrere variasjon i møtested og samlivskvalitet. Ingen av kvinnene som omtales hadde barn fra tidligere forhold.

Møter på hjemstedet

De fleste som ble kjent med mannen sin mens de fortsatt bodde hjemme, kom fra et mindre sted som sosialt sett var forholdsvis homogent og oversiktlig. Noen hadde vært naboer, andre skolekamerater, og partene ble dermed kjent på en arena med preg av sosial forankring eller *Gemeinschaft*. De kunne oppleve fellesskapet som følger med å høre til på et særpreget og avgrensbart sted.

Når et parforhold innledes mens den unge fortsatt bor hjemme, kan familie og venner ha innflytelse på valget i det minste indirekte. Den utvalgte vil være kjent for flere i kretsen, og partene vil ha tilgang til informasjon om hverandre utover det man selv har sett og erfart. Dessuten vil de kunne få kjennskap til hvordan betydningsfulle andre vurderer personen. Om paret etablerer seg på hjemstedet, vil de kunne hente støtte og bekreftelse fra storfamilie og vennenettverk på begge sider. Hvordan nettverket virker i praksis i det enkelte parforhold, er imidlertid et empirisk spørsmål. Nettverksrelasjoner kan også virke kontrollerende og bli en belastning for unge som prøver å etablere en tilværelse på egne premisser.

Nabolaget

Av kvinnenens fortellinger fremgår det at to giftet seg med en mann de kjente fra nabolaget og som de hadde lekt med som barn. De hadde vært nære naboer og kjente hverandre svært godt. Den eldste, **Johanne**, ble født under krigen og vokste opp på et mindre sted i Midt-Norge. Kåre som hun giftet seg med, var hun dessuten i slekt med. Mens Johanne utdannet seg som lærer, forlovet de seg, og da Johanne hadde fått sin første jobb, giftet de seg. Johanne var yrkesaktiv etter at hun fikk barn; i alt tre. Det gikk greit siden familien bodde på skolen de første årene, og hun og Kåre delte på barneomsorg og husarbeid. Kåre var teknisk interessert og arbeidet som mekaniker. Johanne ga inntrykk av stor tilfredshet med yrkesvalg og familieliv. Hun mente at kjennskap til hverandres familier og miljøet rundt dem ga dem et trygt og godt grunnlag for samlivet.

Sigrid ble født på 1950-tallet. Hun vokste opp på et lite sted i Sør-Norge der hun fortsatt var bosatt. Sigrid ble kjæreste med nabogutten Ola da hun var midt i tenårene. Da de giftet seg, hadde Sigrid kvalifisert seg som barnepleier, og hun fortsatte å praktisere etter at de hadde fått sine to barn. De bygde hus like ved foreldrehjemmene og hadde mye kontakt med storfamilien.

Ola arbeidet som mekaniker på en bedrift i nærheten. I fritiden likte han å reparere motorkjøretøy for venner og kjente. Sigrid sto for det meste av arbeidet i hjemmet. Ved større tilstelninger hjalp naboene hverandre, og Sigrid tok del i forberedelsene med glede. Paret hadde ulike og kjønns spesifikk fritidsinteresser, men også aktiviteter de var sammen om. Sigrid snakket varmt om samværet når det var sommer og godt vær. Da dro de ut i båt sammen med venner og hygget seg på fjorden. Samholdet i storfamilien og parets fritidsaktiviteter tyder på at begge var godt integrert i nærmiljøets sosiale fellesskap. Utvekslingen med de nære omgivelsene synes å bety mye for Sigrids tilfredshet med parforholdet og med livet generelt.

Stabilitet og tilfredshet skinner gjennom i de to fortellingene til tross for at parene ikke var homogame langs alle dimensjoner. Sosialt og geografisk var parene homogame, og likestillingen som Johanne og mannen praktiserte, tyder på fellesskap om verdier, holdninger og livsstil. Derimot var de heterogame med henblikk på utdanning idet Kåre var fagarbeider, mens Johanne hadde kvalifikasjoner som faglærer. Også Sigrid og Ola delte forsørgeransvaret, og de stilte temmelig likt med hensyn på yrkeskvalifikasjoner. Hjemme praktiserte de tradisjonelle kjønnsroller, men det er ikke noe i intervjuet som tyder på uenighet eller konflikt om fordelingen av husholdsoppgavene. Begge par bosatte seg i nærheten av oppvekststedet, noe som ga gode muligheter for nær kontakt med storfamilien og anledning til å vedlikeholde vennskspsrelasjoner.

Private anledninger

Det er glidende overganger mellom nabolaget og private sammenkomster. Naboer kan bli venner og treffes privat, og venner kan bli naboer. Likevel er "rommet mellom husene" å regne som offentlig i motsetning til private tilstelninger. To traff partneren blant venner de var sammen med i tenårene. Den første forteller om et godt ekteskap til tross for motgang og negative livshendelser. Den andre forteller om samlivsbrudd etter at hun i flere år hadde vært utsatt for vold og psykisk mishandling.

Evelyn ble født like etter krigen. Hun vokste opp med mor og besteforeldre på et mindre sted på Vestlandet. Faren som var tysk soldat i Norge under krigen, måtte forlate Norge like etter at Evelyn var født. Det var sårt for henne ikke å kjenne faren eller vite mer om han, og hun hadde et inderlig ønske om en gang å treffe han. Evelyn ønsket å utdanne seg som barnepleier, men moren

som arbeidet på fabrikk, hadde ikke råd til å koste på henne utdanning etter framhaldsskolen.²

Evelyn hadde gode venner i nærmiljøet, og de hadde dansekvelder hjemme hos hverandre. Hun ble kjæreste med Ralf i vennekretsen. Da hun ble gravid 17 år gammel, følte hun seg rådløs. Hun snakket med Ralf og så med mor og Ralfs foreldre. Alle var støttende, og de bestemte de seg for å beholde barnet og gifte seg. Evelyn fikk to barn tett. Hun var mye alene med dem da Ralf som var sjømann, var ute to år av gangen slik turnusen var på den tiden. Da de ventet det tredje barnet, fikk Ralf jobb på land. De bygde hus, og Evelyn tok vaskejobb på kveldstid. Livet la seg til rette for dem inntil Evelyn ble utsatt for en bilulykke, og hun pådro seg nakkeskade. Under rehabiliteringen tok hun kurs og lærte seg puncharbeid. Dette kvalifiserte for kontorarbeid, og Evelyn fikk en jobb som hun trivdes godt med. Men arbeidet var statisk, hun fikk problemer med armene og var i perioder sykmeldt. Da firmaet hun arbeidet for ble omorganisert, fikk hun problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet igjen. Etter endelig å ha oppsporet faren, fikk hun beskjed om at han ikke ville treffe henne. Skuffelsen var stor, hun ble deprimert og gråt mye. Evelyn fant trøst i støtten fra mann og barn. Det gode ekteskapet mente Evelyn berodde mye på at hun og mannen lyttet til hverandre og at de respekterte hverandre. Hun fortalte med glød i stemmen om tradisjoner og samvær med barn og barnebarn. Det virker som Evelyn har lykkes med å videreføre samholdskvaliteter fra storfamilien hun vokste opp med.

Samliv kan være risikofyllt også for den som finner partneren blant venner på hjemstedet. Rita ble født på 1950-tallet og vokste opp med foreldre og søsken i en bygd på Østlandet. I voksenalder ble hun samboer med Hans som hun hadde vært venner med i tenårene og som hun kjente som en grei og hjelpsom kar. Som samboer viste Hans seg som kontrollerende og svært sjalu. De hadde ikke barn, og Rita pendlet til Oslo der hun arbeidet på kontor. Om hun var det minste forsinket, ble hun møtt med mistenksomhet. Bagateller kunne utløse hans raseri, og hun ble jevnlig utsatt for fysiske overgrep og psykisk nedvurdering. Først etter ti år klarte Rita å bryte ut av samboerskapet. Løsningen ble å flytte hjem til foreldrene for der turte ikke Hans å vise seg. Rita var da svært nedbrutt, og det tok et års tid før hun kom seg på fote og ble arbeidsfør igjen.

Det neste eksemplet illustrerer også lokalsamfunnet som møtested, men uten at partene kjente hverandre godt fra nabolag eller skole. Vera ble født under krigen og vokste opp i Nord-Norge der faren var fisker. Giftermålet

kom i stand på bakgrunn av ikke planlagt graviditet mens Vera fortsatt var tenårings. Skolen ga ingen seksualopplysning, og alt hun hørte fra moren var at hun måtte holde seg unna guttene. Etter at hun hadde fått det første barnet, ble hun raskt gravid igjen. Hun følte en sterk trang til å bryte ut av samlivet og flytte hjem til foreldrene. Hun ønsket mer ut av livet enn å bli "fødemaskin". Men moren ga klar beskjed om at hun fikk bli der hun var og ikke klage, hun som hadde en snill mann. Vera slo seg til ro i forholdet og fant seg til rette som mor. Etter hvert ble hun også yrkesaktiv. Hun uttrykte likevel en viss resignasjon over samlivet. Hun hadde følt seg alene som forelder og savnet at mannen ikke hadde engasjert seg mer i barnas liv.

I Veras eksempel kan det virke som graviditeten kom uten at hun hadde knyttet sterke følelsesmessige bånd til partneren. Parforholdet fikk dermed en mer uheldig start enn i det første eksemplet på ekteskap mellom tenåringer fremskyndet av graviditet. I det store og hele ga likevel Vera inntrykk av å være tilfreds med sin situasjon.

Skolen som møtested

Sterke bånd kan knyttes blant skolekamerater under oppveksten: Man blir kjent over tid, har felles stedstilknytning, felles venner og bekjente, man er en del av hverandres oppveksthistorie og har felles minner om skoletiden. To forteller at de ble kjent med mannen sin på skolen som tenåringer.

Linda ble født før krigen. Hun vokste opp på et lite sted i Sør-Norge. Da jeg intervjuet Linda, hadde hun vært enke i noen år. Hun ble kjent med sin tilkommende på realskolen der begge var elever. Linda utdannet seg som barnepleier og hadde praktisert ett år før hun giftet seg og fikk sin egen familie å ta seg av. Mannen drev varehandel, og med omsorg for fem barn var Linda hjemmeverende. Hun beskrev mannen som en sjenerøs og glad person som ofte viste sin kjærlighet i ord og i handling. Linda deltok aktivt i det lokale foreningslivet. Hennes fortelling tyder på god sosial integrasjon, og at paret helt fra starten hadde et sosialt nettverk å støtte seg til.

Karin ble født på slutten av 1930-tallet. Hun vokste opp i en bygård i Oslo der familien hadde mye samkvem med naboer. På gymnaset gikk hun i klasse med Thomas. Elevene kom fra forskjellige kanter av byen, og skolen var kjent for ha et godt faglig og sosialt miljø. Karin og Thomas var gode venner, og et par år etter avsluttet skolegang, hadde de fast følge. Karin var da i arbeid som sekretær. De giftet seg etter et par år. Da de fikk det første barnet,

tilpasset Karin arbeidet til familiesituasjonen og tok på seg kontorarbeid som hun kunne gjøre hjemme på deltid mens Thomas fortsatte sine studier. Karin tok seg mest av de tre barna og gjorde mest husarbeid. Thomas hjalp til, men Karin som syntes at det falt mye på henne, kunne ergre seg over at han ikke bidro mer. Hun innså imidlertid at oppdrag mannen påtok seg i tillegg til full stilling i skolen, førte mye med seg som var interessant også for henne. De hadde felles venner fra skoletiden og var sosialt aktive både sammen og hver for seg. Karin uttrykte glede og tilfredshet med samlivet og med livet generelt.

Linda og Karin som begge giftet seg med en skolekamerat fra oppveksten, fortalte om varige og gode samliv; den ene som husmor på full tid, den andre med forsørgeransvar i starten på ekteskapet. Begge par ble boende i hjemstedskommunen der de hadde familie, venner og bekjente, og de engasjerte seg i fritidsaktiviteter. Partene hadde ulike arbeidsfelt og ulike kvalifikasjoner, men ga likevel et inntrykk av samstemthet når det gjaldt grunnleggende verdier og livsmål.

For dem som møtte hverandre gjennom naboskap eller skole under oppveksten, var det ikke nødvendigvis en bestemt anledning eller situasjon som brakte dem sammen. Partene kjente hverandre godt forut for pardannelsen, de hadde felles lokal tilhørighet og forankring i sosiale nettverk. Foruten Linda og Karin fortalte Johanne, Sigrid og Evelyn om varige og gode samliv. Alle kjente partneren fra hjemstedet. Kan tilfredsheten de formidlet bety at de nedtonet eventuelle vanskeligheter og forsvarte sin situasjon ved å fremstille den i et godt lys? Mitt inntrykk er at kvinnene ga oppriktige svar, og at de som hadde blandede følelser og erfaringer, ga uttrykk for dette. Kvinnene levde stort sett moderne liv som yrkesaktive med muligheter for å forsørge seg selv. Noen hadde vært hjemme en periode mens barna var små og i perioder jobbet deltid mens en hadde vært husmor på full tid. De færreste var som tidligere tiders kvinner tvunget til å bli i ekteskapet av økonomiske grunner. De neste eksemplene handler om par som møtte hverandre utenfor hjemstedet.

Møtesteder utenfor hjemstedskommunen

I den vestlige kulturkrets kan romantiske møter komme i stand omtrent hvor som helst der mennesker ferdes, som på et utested i en større by, under offentlig transport eller ved en severdighet. De tilstedeværende kommer som kunde basert på et kontraktsforhold idet kunden betaler for produkter eller

tjenester som ytes. Det er lite ved selve stedet som indikerer at de som til en hver tid oppholder seg der, har beslektede interesser. For de besøkende kan et serveringssted i en større by fortone seg mer eller mindre anonymt. Stedet kan ha stor gjennomstrømning, men det kan også bli et møtested for folk som bor i området eller det kan tiltrekke seg gjester fra andre bydeler som trives nettopp her. Også på slike steder vil folk komme innom tilfeldig og sporadisk, og flere gjester vil være ukjente for hverandre.

Hvordan stedet fortone seg for den enkelte, vil variere med den sosiale konteksten. Går man til et utested i følge med venner og treffer andre gjennom dem, vil situasjonen være forholdsvis oversiktlig og forutsigbar. Om man derimot besøker utestedet alene eller sammen med en venninne uten andre kjente til stede, vil stedet fortone seg mer uoversiktlig og anonymt. Om en følelse av tiltrekning eller interesse overfor en av de tilstedeværende oppstår, må sjansen for å etablere kontakt gripes der og da. Man kan ikke regne med å treffe personen igjen uten å ha gjort en avtale eller utvekslet telefonnummer etc. Det vil som regel være begrensede muligheter for å skaffe seg informasjon om personen blant felles venner og bekjente for å vurdere om man ønsker å utvikle kontakten videre. Jeg skal nå presentere eksempler på parforhold som ble innledet på steder med stor gjennomstrømning. Det første eksemplet kommer i en mellomkategori idet kvinnen traff sin tilkommende på en fergereise i Finnmark der hun vokste opp. Hun var da tenåring og bodde fortsatt hjemme. På fergen befant hun seg blant tilfeldig reisende.

Offentlig transport

Elvira ble født under krigen. Hun vokste opp med mor og flere søsken. Elvira var på vei hjem da hun traff John som hun giftet seg med. John var fra Oslo og gjorde militærtjeneste nordpå. Under et måltid om bord, da de satt de rett overfor hverandre, gjorde John seg fordelaktig bemerket. Han virket ikke brautende og skralte ikke som de andre rekruttene. Da måltidet var over, foreslo han at de skulle spille kort i salongen. Etter fergeturen holdt de kontakt, og da han var tilbake i Oslo etter endt militærtjeneste, flyttet Elvira dit for at de kunne være sammen. Da hun fylte 18, forlovet de seg og to år senere giftet de seg. Elvira ventet da sitt første barn. De nygifte flyttet inn i huset til svigermoren som var enke.

Elvira har levd et moderne kvinneliv med kontorarbeid og et aktivt familieliv. Som regnskapsfører og sekretær ble hun betrodd ansvarsfulle oppgaver. Elvira beskrev hvordan mannen ga henne del i sine tekniske kunnskaper.

De samarbeidet om å følge opp sine to barn i sportslige aktiviteter, den ene på et høyt nivå. Selv om det ikke alltid var like greit å dele bolig med svigermor, hadde barna stor glede og hygge av å bo i samme hus som farmor. Elvira fortelling eksemplifiserer at et tilfeldig møte blant fremmede på en fergereise kan resultere i et varig og godt samliv. Etableringen i hovedstaden ga muligheter i arbeidslivet som hun antakelig ikke ville ha fått om hun var blitt boende på hjemstedet.

Agnes har en helt annen historie å fortelle. Hun ble født på 40-tallet og vokste opp i Oslo med mor og halvsøster. Da Agnes og Albert møtte hverandre, var Agnes i slutten av 20-årene og hadde en sosialfaglig utdanning. Også de traff hverandre på en ferge. Der hadde hun sommerjobb, og han var passasjer. Albert kom fra USA og hadde jødisk opprinnelse. De utviklet raskt et intimt forhold og da Albert måtte reise tilbake til USA, var Agnes gravid. Hun bestemte seg for å reise med han og gifte seg da hun regnet med at det ville gjøre det enklere å få arbeidstillatelse. I USA ble hun kjent med Alberts avvikende livsstil. Han snudde døgnet da han ikke hadde noen jobb å gå til, noe han heller ikke trengte idet hans foreldre understøttet han økonomisk. Når Agnes forsøkte å rydde, ble han rasende og kastet alt utover igjen. Å holde orden var for han et tegn på en borgerlig levemåte som han foraktet. Etter et par år i USA, dro Agnes til Norge for å delta i sin fars begravelse. Hun gjorde det klart at hun ikke ville komme tilbake. Albert som var en hengiven far, bestemte seg da for å slå seg ned i Norge. Etter en tid viste Albert seg fra en voldelig side. Foranledningen var et brev han hadde skrevet til sin dødssyke svigermor som han leste opp for Agnes. Hun som selv hadde et anstrengt forhold til moren, ble så provosert over at han plaget moren med et fiendtlig brev, at hun fiket til han. Albert slo da løs på hodet hennes med en slik kraft at lege måtte tilkalles. Legen advarte henne mot igjen å provosere ektemannen som kunne komme til å påføre henne livsfarlige slag. Neste gang han viste seg voldelig, flyttet Agnes umiddelbart til sin avdøde mors leilighet sammen med datteren. Ekteskapet ble oppløst og etter en lengre rettssak, fikk Agnes foreldreansvaret mens Albert fikk samværsrett.

Eksemplene over illustrerer at parforhold som startet med et tilfeldig møte under offentlig transport kunne få svært ulike forløp. Møtestedet var ikke i seg selv avgjørende, men en faktor av betydning kan ha vært tiden partene hadde for å bli kjent med hverandres livsstil og væremåte, før et felles barn meldte sin ankomst. I motsetning til Agnes fikk Elvira anledning til å utdype

kontakten med kjæresten over tid. Partenes personlige forutsetninger for samspill og konfliktløsning er naturligvis også relevant for å forstå dynamikken i parforholdet. Materialet gir ikke anledning til å utdype dette, men det kan synes som Agnes i så måte var uheldig med partnervalget. Med referanse til teorien om tilknytningsstil, kan det stilles spørsmål om kvinnes tidlige relasjonserfaringer hadde betydning for valget. Elvira kom fra en familie med godt samhold som særlig moren bidro til etter at faren hadde omkommet under krigen. Hun hadde flere søsken og var spesielt knyttet til en eldre bror. Kan det være at relasjonen til broren tjente som en slags veiviser i partnervalget? Agnes som vokste opp med søster og mor hun opplevde som vanskelig og lite støttende, hadde derimot ingen lignende relasjonserfaring å bygge på. Krysskulturelle forhold har flere utfordringer som blant annet handler om stedsforankring (Danielsen 2009). Agnes og Albert vekslet på å være "den fremmede" i henholdsvis Norge og USA og måtte dermed gi avkall på nær kontakt med familie og venner. Uansett hvor de bodde, ville de mangle et felles nettverk i starten av forholdet. Paret var mye henvist til hverandre og manglet et nettverk av slekt og felles venner som sammenbindende element.

Utested i en større by

De neste møtene fant sted på et serveringssted. Sara ble født før krigen og vokste opp i Nord-Norge med foreldre og flere søsken. Hun hadde flyttet fra hjemstedet og arbeidet på kontor i en by på Vestlandet. Sara var på en restaurant i følge med en venninne da hun traff Svein som arbeidet i det militære. De utviklet raskt et intimt forhold, og de giftet seg da Sara var blitt gravid. Paret bosatte seg i en mindre by på Østlandet. Svein pleiet omgang med andre militære, og Sara mislikte at det ble brukt en god del alkohol ved slike anledninger. Da de hadde vært gift et par år, slo Svein Sara under en krangel. Dette opplevde Sara som så ydmykende at hun umiddelbart bestemte seg for å forlate mannen og ha minst mulig med han å gjøre. I ettertid angret Sara på at hun ikke hadde anstrengt seg mer for å ivareta datterens forhold til sin far etter som hun innså at savnet av faren fikk store konsekvenser for datterens livsløp.

Eva traff sin tilkommende på en kafé i Oslo. Hun ble født før krigen og vokste opp med foreldrene i en by i Nord-Norge. En tid etter at hun brått hadde mistet sin mor, dro hun til Oslo og fikk jobb som frisør. Eva var i følge

med venninner, og de kom i prat med noen unge menn som satt i nærhet blant dem Lars. Etter å ha hatt fast følge en tid, giftet de seg. De kjøpte hus og fikk to barn. Eva var hjemme en lengre periode. Imidlertid begynte forholdet til Lars å skranke. Lars var yrkessjåfør og hadde som hobby å kjøpe og selge brukte biler. Han drømte om å tjene store penger, men fikk i stedet betalingsproblemer. Økonomien ble stadig mer anstrengt, Lars var uvillig til å snakke om problemene, og Eva fikk ikke innsyn i situasjonen. Eva mistenkte at han opererte på kanten av loven. Han låste postkassen og nektet Eva tilgang til den. Han lånte penger av svigerfaren, noe Eva hadde satt seg sterkt i mot. Da det kom for en dag at han hadde forsynt seg av barnas sparepenger, så hun ingen annen utvei enn å skilles. Det kan virke som Eva og Lars hadde svært ulike holdninger til kommunikasjon og samarbeid i parforholdet. Samtidig orienterte de seg mot livsmål som vanskelig lot seg forene.

De aller fleste som traff mannen sin etter at de hadde flyttet fra hjemstedet og/eller truffet han på et tilfeldig sted med stor gjennomstrømning, skilte seg. Ifølge kvinnes beretning, var det hun som tok initiativet til skilsmisse. De forteller om vonde opplevelser i samlivet som de satte i forbindelse med partnerens alkoholbruk, voldelighet eller uforsonlig og avvikende livsstil. Intervjuene gir ikke holdepunkter for å utdype parenes samhandlingsmønstre, men det kan være verd å bemerke at problemene kunne melde seg kort tid etter at samlivet var etablert. Når det var tilfelle, er det nærliggende å tenke at mannen brakte en problemskapende væremåte inn i forholdet. Med unntak for det krysskulturelle paret, var parene forholdsvis homogame ytre sett. Derimot kan de ha vært lite homogame på et indre plan. Kvinnes fortellinger tyder på mangelfullt fellesskap om grunnleggende verdier, livsmål og livsstil. Ikke planlagt graviditet kan ha medvirket til at kvinnene forpliktet seg gjennom giftermål før de rakk å bli tilstrekkelig godt kjent med partneren slik at de kunne se for seg hvordan det ville bli å dele livet med han. Imidlertid var kvinnene sterke nok til å bryte ut, og de etablerte en tilværelse som yrkesaktive alenemødre. Andre studier fra samme periode viser lignende tendenser når det gjelder ekteskapsinngåelse og skilsmisse. En betydelig andel bruder var gravide da de giftet seg (Noack 2004), og en overvekt av kvinner tok initiativ til skilsmisse (Moxnes 1996). I en studie av skilsmisse sett fra kvinners ståsted, oppga flere mannens kontroll, dominans, alkoholbruk og mishandling som grunn til at de ville skilles (Moxnes 1981).

Diskusjon

Fortellingene tyder på at den indre homogami var sterkest i forhold som sprang ut av en sosial sammenheng der paret hadde felles geografisk og sosial forankring. Blant dem som etablerte seg med en mann fra hjemstedet, var det bare ett forhold som ble brutt. Giftermål på grunnlag av graviditet var ikke nødvendigvis en belastning i forholdet når partene kjente hverandre godt og hadde gode følelser for hverandre. De fleste som holdt sammen bosatte seg i nærheten av hjemstedet, og de kunne støtte seg til nettverk av familie og venner. Kjønnssrollene kunne være tradisjonelle eller mer likestilte, og partene kunne ha ulik utdanningsbakgrunn og forskjellige fritidsinteresser. Det synes som kvinnene aksepterte ulikhetene og kanskje også opplevd dem som en ressurs når samlivet var forankret i fellesskap om grunnleggende verdier og livsmål.

For de aller fleste i denne studien var det risikofylt å knytte seg til en mann de ble kjent med gjennom et tilfeldig møte i et offentlig byrom på denne tiden. Møtestedene var offentlige og uten indikasjoner på at de tilstedeværende hadde felles holdninger eller interesser. For unge med bakgrunn i primærnæring eller arbeiderklasse som hadde bosatt seg i urbane strøk, var det nærliggende å oppsøke utesteder i fritiden. Selv om utsiktene til å treffe likesinnede ikke var de beste, var dette arenaer der det var enkelt å få innpass.

Hvilken relevans kan observasjonene i denne studien ha for pardannelser etter 1970-tallet? På 1960- og 70-tallet giftet en stor andel seg og fikk barn mens de var tidlig i tyveårene (Noack 2004). Med utdanningsrevolusjonen, nye muligheter på arbeidsmarkedet, bedre kontroll med reproduksjonen og fødselspermisjonsordninger som premierer yrkesaktivitet, ble det mer vanlig at kvinner skaffet seg utdanning og jobb før de stiftet familie. Økende ekteskapsalder og tiltakende geografisk mobilitet kan ha ført til at færre gifter seg med "nabogutten" eller skolekameraten, mens det å møte partneren på en offentlig arena blant fremmede kan ha blitt mer utbredt. Risiko for graviditet etter et tilfeldig møte eller før partene er klare for langsiktig forpliktelse, er fortsatt en realitet, men retten til selvbestemt abort har skapt et større handlingsrom selv om valget kan være vanskelig.

I dagens situasjon er det ikke nødvendig å fremskynde giftermål på grunn av graviditet. Derimot kan det være vanskelig når en mann vegrer seg mot å forplikte seg, og kvinnen som av biologiske grunner er presset på tid, trenger en mann for å realisere ønske om barn (Illouz 2012). I tillegg til det biologiske

momentet forklarer Illouz asymmetrien i menns og kvinners ønsker med makesøkingens rasjonalisering via internett der valgmulighetene synes ubegrenset. Man kan skaffe seg mye informasjon om en potensiell partner, men nettopp dette kan gjøre valget vanskelig og føre til beslutningsvegring. Jakten på den perfekte partner kan svekke intuitive krefter og kroppslige reaksjoner som veivisere ved valg av partner. Selv om mulighetene for å finne en likesinnet øker gjennom nettkontakt, vil antakelig parets fellesskap geografisk og sosialt svekkes ytterligere noe som igjen kan få konsekvenser for parforholdets varighet og stabilitet. Men dette vet vi per i dag lite om. Nettsamfunnets muligheter og begrensninger i makesøkingen gir rom for nye og interessante forskningsprosjekter.

Moderniseringen har også økt mulighetene for å treffe en partner på arenaer blant likesinnede. Det gjelder særlig kvinner som utdanner seg eller arbeider i felt der begge kjønn er forholdsvis likelig representert. De som derimot velger et kvinndominert studium eller yrke, er mer henvist til å finne en mannlig partner på en offentlig arena der stedet i seg selv gir få indikasjoner på fellesskap.

I senere år har det skjedd endringer også på andre områder som kan få konsekvenser for parforholds varighet og kvalitet. Flere gifter seg igjen eller danner nye samboerskap i moden alder. Når en eller begge har barn fra før, kan familiesituasjonen bli mer krevende. Krysskulturelle forhold er blitt mer vanlig og byr på spesielle utfordringer (Danielsen 2009). Videre er ekteskapslovgivningen endret slik at også par med samme kjønn kan gifte seg.

Samlivskvalitet er et svært sammensatt fenomen der mange forhold virker inn. Overfor en kompleks virkelighet kan selve stedet eller anledningen til å møtes virke perifert og lett skyves i bakgrunnen. Likevel mener jeg at mønstrene som er blitt analysert fram i artikkelen gir grunn til å se nærmere på hvordan parforhold innledes. Spørsmål som angår samfunnsendring, møtesteder og samliv synes å ha fornyet aktualitet i en tid da sosiale medier har skapt helt andre fora og kanaler for pardannelse. Den virtuelle virkelighet utfordrer kategoriene som er brukt i artikkelen samtidig som det er grunn til å tro at fysisk avgrensbare steder fortsatt vil gi anledning til romantiske møter og videre samliv.

Noter

1. For nærmere redegjørelse for tilnærming og metode, se Wetlesen & Hjort (2006) kap. 1 og vedlegg.
2. For en fylldigere fremstilling av historiene til Evelyn, Vera og Elvira, se Wetlesen og Hjort (2006) og Wetlesen 2009.

Referanser

- Birkelund, G. & Heldal, J. (2003). Who marries whom? Educational homogamy in Norway. *Demographic Research*, 8, 1–30.
- Bjørnholt, M. (2014). Theorizing love, work and family in early Norwegian family research and today. I: A. Jonasdottir & A. Ferguson red. *Love. A question for feminism in the twenty-first century*. New York: Routledge.
- Blossfeld, H.P. & Timm, A. (2003). Who marries whom? Educational systems as marriage markets in modern societies. Dordrecht: Kluwer Academic.
- Bozon, M. & Heran F. (1989). Finding a spouse. A survey of how French people meet. *Population: An English Selection*. 4,(1), 91–121.
- Bozon, M. & Heran F. (2006). *La formation du couple*. Paris: La decouverte.
- Bråten, S. (1998). *Kommunikasjon og samspill. Fra fødsel til alderdom*. Oslo: Tano/Aschehoug.
- Bråten, S. (2007). *Dialogens speil i barnets og språkets utvikling*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Chamberlayne, P. Bornat, J. & T. Weingraf (2000). The biographical turn. I: P. Chamberlayne, J. Bornat, & T. Weingraf (red.) *The turn to biographical methods in social sciences. Comparative issues and examples*. London: Routledge.
- Cheal, D. (1991). *Family and the state of theory* New York: Harvester/Wheat-sheaf.
- Dale, B. & Berg, N.G. (2013). Hva er stedsidentitet, og hvordan fanger vi den opp? I: A. Førde, B. Kramvig & N.G. Berg (red.) *Å finne sted. Metodologiske perspektiver i stedsanalyse*. Oslo: Akademika.
- Granrusten, P. (1996). Partnervalg. I: B. Brandt & K. Moxnes red. *Familie for tiden. Stabilitet og forandring*. Oslo: Tano/Aschehoug.
- Harvey, J. & Wenzel, A. (2006). Theoretical perspectives in the study of close relationships. I: A. Vangelisti & D. Perlman eds. *The Cambridge hand-*

- book of personal relationships. Cambridge/New York: Cambridge University Press.
- Holter, Ø. G. (1981). *Sjekking. Kjærlighet og kjønnsmarked*. Oslo: Pax.
- Illouz, E. (2012). *Why love hurts. A sociological explanation*. Cambridge: Polity Press.
- Jonasdottir, A. (2014). Love studies. A (re)new(ed) field of knowledge interests. I: A. Jonasdottir & A. Ferguson red. *Love. A question for feminism in the twenty-first century*. N.Y. Routledge.
- Lyngstad, T.H. (2007). *Four essays on marital dissolution*. Ph.d. dissertation. Faculty of Social Sciences. University of Oslo.
- Moxnes, K. (1996). Samlivsbrudd. I: B. Brandt og K. Moxnes red. *Familie for tiden. Stabilitet og forandring*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Moxnes, K. (1981). *Når kvinner vil skilles*. Oslo: Pax forlag.
- Murstein, B. I. (1986) *Paths to marriage*. London: Sage.
- Noack, T. (2004). Familien i velferdsstaten. Fra støttespiller til trojansk hest? I: A. Ellingsæter & A. Leira red. *Velferdsstaten og familien*. Oslo: Gyldendal.
- Schwartz, C. (2013). Trends and variation in assortative mating – causes and consequences. *Annual Review of Sociology* vol 39, 451–470.
- Thagaard, T. (2005). *Følelser og fornuft. Kjærlighetens sosiologi*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Tryti, E. (2011). *Evig din. Sex, plikt og kjærlighet*. Oslo: Gyldendal.
- Töennies, F. (1887/2005). *Gemeinschaft und Gesellschaft*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Wetlesen, T.S. & Hjort, H. (2006) *Spor etter krigen. Livshistorier*. Oslo: Unipub forlag.
- Wetlesen, T.S. (2009) Recollections of war time childhood: Contexts of silence and speech. *Tidsskrift for norsk psykologforening* (1), 93–99.
- Widmer, E. (2005). Couples and their networks. I: J. Scott, J. Treas, & M. Richards, eds. *The Blackwell companion to the sociology of families*. Malden: Blackwell Publishing.

Abstract

The paper explores where and how women in Norway found their spouse during the 1960s and 70s when the country underwent rapid modernisation. It draws on life story interviews with women from different regions. Various

places and occasions are identified, such as open public spaces like cafés or means of transportation as well as rather closely knitted contexts like school or neighbourhood. It is observed that those who married the boy next door or a schoolmate told mostly happy stories of lasting unions while those who met their husband in an open urban place told mostly sad stories of misuse and union dissolution. The results are discussed from the perspectives of place, social cohesion and homogamy.

Keywords: mating arenas, homogamy, social network, conjugal cohesion, life stories.